

Iz obrazloženja:

Činjenica da je val, izazvan teškom olujom, odnio člana posade, ne može sama po sebi upućivati na zaključak, da je viša sila, tj. djelovanje nevremena i vala bilo neposredni i neizbježni uzrok nesreće, tim prije što val, koji je odnio krmilara, nije istodobno odnio i njegova druga. To dokazuje, da snaga vala nije bila takva, da bi u svakom slučaju i pod bilo kakvim okolnostima imala za posljedicu nesreću, tj. da bi val odnio s palube broda lice, koje mu se nadje na dohvat. Za pravilno rješenje spora potrebno je ispitati i utvrditi, da li su s obzirom na prilike i okolnosti plovidbe bile na brodu poduzete sve potrebne tehničke mjere, koje bi za slučaj nužde pružile članovima posade mogućnost da izbjegnu najtežim posljedicama opasnosti, koja im prijeti u slučaju, ako se nadju na palubi broda, napose da li su poduzete mjere odgovarale vremenu i mjestu plovidbe, običaju i pomorskom iskustvu.

Plovidbom bez propisnog krmelog navigacionog svijetla brod izlaže sebe, ljude i teret većoj opasnosti i dovodi u pitanje sigurnost plovidbe drugih brodova, pa je stoga krmeno navigaciono svijetlo stvar velike vrijednosti. Izlaskom na palubu radi spasavanja ugroženog svijetla krmilar se nije ogriješio ni o naredbu zapovjednika broda o zabrani kretanja po palubi, jer zabrana kretanja po palubi nije bila apsolutna, već se odnosila na saobraćaj između zapovjedničkog mosta i krmelih prostorija, odnosno išla je za tim, da se članovima posade zabrani da na palubu izlaze bez potrebe. Krmilar je unatoč zabrani postupao u granicama svojih radnih dužnosti i prava, kad je radi spasavanja svijetla izašao na palubu. On se nije izložio opasnosti spasavajući stvar beznačajne vrijednosti, već se nasuprot izložio opasnosti, da bi spasio takve vrijednosti, koje razumno nalažu da izvrši svoju dužnost čak i izlažući se opasnosti.

G. B.

VRHOVNI PRIVREDNI SUD,
15.XII.1958., S1-541/57

1. Dužnost brođara iz ugovora o prijevozu robe morem jest da robu primi, sačuva, preveze i, u stanju u kome ju je primio na prijevoz, preda na odredištu naznačenom primaocu.

2. Klauzula teretnice, koja glasi "da će se koleta, čija težina prelazi odredjenu težinu odnosno čije su dimenzije neuobičajene, podizati na brod i iz broda na rizik i trošak krcatelja odnosno primaoca", znači da brodar prima odnosno teret na ukrcaj ispod čekrka u brodu i predaje ispod čekrka u brodu.

3. Ako je brodar u takvom slučaju dao nalog trećoj osobi (stivadoru), da teret ukrca ili iskrca, brodar je odgovoran samo za izbor treće osobe (culpa in eligendo). - Treća osoba (stivador) je neposredno odgovorna primaocu robe.

Činjenice:

Drugotuženo stivadorsko poduzeće iskrcao je s pomoću pontonske dizalice traktor težak 17 tona s broda prvotuženog broдача. Za vrijeme podizanja traktora iz broda i dok je traktor visio na pascu dizalice došlo je do loma, tako da je jedan dio traktora ostao visiti na dizalici a drugi je pao dijelom na brod, dijelom na dizalicu, pa je traktor oštećen. Tužilac je, tvrdeći da je šteta na traktoru nastala nestručnim zapasivanjem traktora i da su oba tužena solidarno odgovorna, tražio tužbon, da se i prvotuženi i drugotuženi osude, da mu solidarno plate nastalu štetu.

Prvotuženi i drugotuženi usprotivili su se tužbenom zahtjevu u cijelosti. Prvotuženi je uz ostalo istakao, da za nastalu štetu nije odgovoran, jer rizik za iskrcavanje traktora u smislu klauzule teretnice broj 22 o "teškim teretima" snosi primalac, tj. tužilac. Drugotuženi je istakao, da s tužiocem nije bio ni u kakvom pravnom odnosu.

Prvostepeni sud pošao je sa stanovišta, da je drugotuženi radio kao pomoćnik prvotuženog i da je značenje klauzule br. 22 teretnice, a time i pitanje odgovornosti prvotuženog u tome, što je brodar klauzulom br.22 prebacio teret dokaza o šteti na primaoca; da se ta klauzula ima razmatrati u vezi s klauzulom br. 21.; da se klauzulom br.22 brodar oslobodio od odgovornosti za rizik i od dužnosti da snosi trošak dizanja odnosno tereta, ali da to ne utječe na njegovu ugovornu dužnost, da preda primaocu teret na obali pod čekrkom, da se primjenom klauzule br.22 prvotuženi oslobodio od odgovornosti za događaje ili promjene na teretu nastale u vezi s rizikom, koji je tom klauzulom otklonio, ali da se time nije oslobodio od svoje odgovornosti za uređnu predaju

tereta; da je prvotuženi u času, kad je šteta nastala, bio u odgovornom odnosu s primaocem, jer da je do oštećenja traktora došlo prije njegove predaje primaocu; i da je za pitanje odgovornosti prvotuženog odlučno, po čijoj je dispoziciji drugotuženi izvršio iskrcavanje tereta.

Povodom žalbe Vrhovni privredni sud ukinuo je pobijanu presudu.

Iz obrazloženja:

Prilazeći tumačenju klauzule 22 teretnice Vrhovni privredni sud smatra, da pobijana presuda ispravno utvrđuje, da je brodar u smislu općih pravnih pravila pomorskog prava kao i u smislu odredaba Lučkih uzanca dužan da na svoj trošak i opasnost iskrca teret do ispod čekrka, te da i klauzula broj 21 teretnice na to upućuje, kad određuje, da se predaja tereta na drugom mjestu mora ugovoriti "expressis verbis", no da to vrijedi ako nije drukčije ugovoreno, za terete normalne težine i volumena, koje brod može bez teškoća ukrcati i iskrcati vlastitim sredstvima. Ako se radi o teretu neuobičajene težine ili volumena, kao i o prilikama, koje otežavaju iskrcavanje do ispod čekrka, a stranke su za takav slučaj ugovorile drugo, tada se ta opća pravila ne mogu primijeniti. Naime osnovna je dužnost broдача iz ugovora o prijevozu robe morem, da robu primi, sačuva, preveze i, u stanju u kome ju je primio na prijevoz, preda na određitu naznačenom primaocu. Primanje robe na prijevoz i predaja robe ovlaštenom primaocu pravni su akti, kao i određivanje početka i prestanka obveza stranaka iz ugovora o prijevozu robe morem, dok je ukrcavanje odnosno iskrcavanje tehnička operacija, koja može uslijediti prije ili poslije primitka robe na prijevoz, odnosno prije ili poslije predaje primaocu po završenom prijevozu, pa je pri ocjeni pitanja, kad se ina smatrati da je brodar ispunio svoju obvezu iz ugovora o prijevozu robe morem, potrebno razlikovati čas predaje robe od časa njenog iskrcavanja.

Rješavajući sporno pitanje, da li je drugotuženi radio kao pomoćnik prvotuženog, pa s time u vezi i pitanje o značenju klauzule br. 22 teretnice, treba poći od stajališta, da je brodar dužan robu primaocu predati. Za pitanje gdje, kako i na koji će način biti roba predana, odlučan je sporazum stranaka, a to su uvjeti teretnice. Prvostepeni sud je ispravno našao, da je klauzu-

la teretnice br.22 dozvoljena i valjana, ali ocjenjujući njen sadržaj i značenje nije ispravno postupao. Naime, razmatrajući sadržaj klauzule br.22 u vezi s uobičajenim načinom ukrcavanja i iskrcavanja u suvremenim lukama, gdje taj posao obavezno obavljaju posebna poduzeća, i u vezi s težinom i volumenom spornog traktora, treba odnosnu klauzulu protumačiti nezavisno od općih odredaba pomorskog prava, lučkih uzanca i općih odredaba klauzule br.21 teretnice. Kad klauzula br.22 određuje, da će se "koleta, čija težina prelazi 2000 kg, odnosno čije su dimenzije neuobičajene, podizati na brod i iz broda na rizik i trošak krcatelja odnosno primaoca", očito je da se radi o izuzetnom slučaju različitom od redovnog, o kojemu govore klauzula br.21 i opća pravila pomorskog prava.

Iz teksta i upotrebljenih riječi u klauzuli izlazi, da brodar ne želi samo da se oslobodi od odgovornosti za rizik i od dužnosti, da snosi trošak dizanja tereta, nego i da se oslobodi od obveze, da on sam ili tko treći u njegovo ime i za njegov račun obavlja odnosne operacije. Na takvo zaključivanje upućuje naročito i druga rečenica odnosne klauzule, koja govori o eventualnoj upotrebi sredstava broda prilikom obavljanja operacija ukrcaja i iskrcaja. Tom klauzulom brodar očito hoće da mjesto i vrijeme primitka, odnosno predaje tereta ponjeri drukčije nego je to određeno u klauzuli br.21, i drukčije nego to određuju opća pravila pomorskog prava. Klauzula o "teškin teretina" sa sadržajem, kakav je u predmetnoj teretnici, ina značenje da se odnjeri trenutak i mjesto početka i prestanka obveze broдача iz ugovora o prijevozu morem, te ona znači, da brodar prima odnosno predaje teret pod čekrkom u brodu.

Ima se dakle uzeti, da je brodar klauzulom br.22 otklonio obvezu, da teret iskrca, pa dosljedno tome teret, koji ina svojstva opisana u klauzuli, brodar predaje u brodu prije iskrcaja i s tim u vezi ne snosi ni trošak ni rizik vezan uz iskrcaj takvog tereta. Kao rizik iskrcaja u tom slučaju razumljiva se i neizvjesnost broдача, da li će osoba, koja u luci vrši te operacije, prilikom obavljanja rada postupati dužnom pažnjom i stručnom sprenom, te da li će uslijed nepažnje ili propusta te osobe ili tih ljudi odnosni teret biti oštećen. Stoga se ne može uzeti, da je prvotuzeni u času, kad je šteta na spornom traktoru

nastala, bio u ugovornom odnosu s primaocem, i da je do oštećenja traktora došlo prije njegove predaje; mora se naprotiv uzeti da je predaja traktora uslijedila prije nastanka štete, dakle nakon što je prvotuženi izvršio svoju obvezu iz ugovora o prijevozu robe morem. Za pitanje odgovornosti prvotuženog nije odlučna činjenica, po čijoj je dispoziciji drugotuženi izvršio iskrcavanje. Davanjem dispozicije i njenim prihvaćanjem od strane drugotuženog kao samostalnog poduzeća, drugotuženi je sklopio samostalan ugovor o djelu. Taj ugovor može brodar - prvotuženi - sklopiti bilo u svoje ime i za svoj račun, bilo u ime i za račun trećega. Činjenica, da je prvotuženi dao opću dispoziciju za iskrcaj tereta drugotuženom, ne može biti odlučna za odgovornost prvotuženoga. Ukoliko je prvotuženi takvom dispozicijom poduzeo nešto - u odnosu na tužioca - što nije dužan učiniti na osnovi ugovora o prijevozu, prvotuženi odgovara kao poslovodja bez naloga, pa bi mogao odgovarati samo za izbor (culpa in eligendo). Dispozicija, koju je dao prvotuženi drugotuženom u pogledu iskrcaja traktora, mogla bi da ima utjecaja jedino u slučaju, kad bi drugotuženi imao kakav zahtjev protiv prvotuženoga, ili kad bi prvotuženi imao protiv drugotuženoga iz istog ugovora kakav zahtjev. Ugovor između prvotuženoga i drugotuženoga o iskrcaju traktora treba lučiti od prijevoznog ugovora sklopljenog između tužioca i prvotuženoga. Iz postojanja prijevoznog ugovora ne mogu se izvoditi prava i obveze iz drugospomenutog ugovora, tj. iz ugovora o iskrcaju tereta.

G. B.

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

Okružni sud Sjedinjene Države, D. Md., 29. IV. 1957. - Apelacioni sud, 15. I. 1958.

Republika Kina i dr. ca. National Union Fire Insurance Company i dr.

Odgovornost osiguratelja za barateriju i zapljenu - Prijelaz

N R Kini zapovjednika i posade brodova tajvanske (formozanske)